वल्कल न० वल-कलन् कस्य नेत्त्वम् । १त्वचे (दारचिनि) वृक्षे राजनि० २त्वचि (छाल) पुंन० अमरः । ३शिला-वल्कायां स्त्री राजनि० ।

वल्कलोध्र पु० वल्कभवो लोध्रः । पट्टिकालोध्रे राजनि० ।

वल्ग गतौ प्लुतगतौ च भ्वा० पर० सक०सेट । वल्गति अवल्गीत् । [हेमच०

वल्गा स्त्री वल्ग-अच् । (लागाम) अश्वमुखस्थे रज्जुभेदे

वल्गित न० वल्ग-भावे क्त । १अश्वस्य गतिभेदे प्लुतगतौ अमरः । २गमने ३बहुभाषणे च ।

वल्गु पु० वल-संवरणे उ-गुक् च । १छागे २मनोहरे त्रि० मेदि० । सज्ञायां कन् । वल्गुक चन्दने वने पणे च न० । चारुणि सुन्दरे च त्रि० अजयः । अस्यौ-ष्ट्यादित्वमित्यन्ये ।

वल्गुपत्र पु० वल्गूनि पत्राणि यस्य । वनमुद्गे शब्दर० ।

वल्गुला स्त्री वल्ग-उल । १वागुच्यां सोमराज्यां २खगभेदे राजनि०संज्ञायां कन् । वल्गुलिका तैलपाचिकायां हेमच०

वल्भ भक्षणे भ्वा० आत्म० सक० सेट् । वल्भते अवल्भिष्ट ।

वल्मिकि पु० वल-इकि मुट् च । कीटविशेषकृते मृत्तिका-स्तूपे (उयेर डिपि) शब्दर० । वल इक मुट् च । वल्मिक तत्रार्थे भरतः ।

वल्मीक पुंन०वल-ईक मुट् च । क्षुद्रकीटकृतमृत्स्तूपे अमरः तन्मृदा शौचनिषेधो विष्णुपु० उक्तो यथा "वल्मीकमृषिकोत्खातां मृदमन्तर्जलां तथा । शौचाव-शिष्टां गेहाच्च नादद्यात् लेपसम्भवाम्" । देवप्रतिमायाः शिल्पिदोषशान्तये तन्मृदा प्रतिमाक्षालनं विहितं यथा "वल्मीकमृत्तिकाभिश्च गोमयेन सुभस्मना । क्षालयेत् शिल्पिसंस्पर्शदोषाणामुपशान्तये" देवप्र० व० । तेन देवमूर्तीनां स्नापनमपि देवप्र० त० विहितं यथा "स्नापयेत् प्रथमं देवं तोयैः पञ्चविधैरपि । पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैः पञ्चमृत्पिण्डकैरपि । मृत्तिका करिदन्तस्य पर्वताश्वखुरस्य च । कुशवल्मीकसम्भूता मृत्पञ्चक-मुदीरितम्" देवप्र० त० । तत्रार्थभूते प्राचेतसे स्वनाम-ख्याते रामायणकर्त्तरि २मुनिभेदे ३रोगभेदे च विश्वः । दृढ़रोगनिदानादि भावप्र० उक्तं यथा "ग्रीवांसकक्षाकरपाददेशे सन्धौ गले वा त्रिभिरेव दोषैः । ग्रन्थिः स वल्मीकवदक्रियाणां जातः क्रमे-णैव गतप्रवृद्धिः । मुखैरनेकैस्त्वनितोदवद्भिः विसर्पवत् सर्पति चोन्नतापौ । वल्मीकमाहुर्भिषजो विकारम् निष्प्रत्यनीकं चिरजं विशेषात्" । वल्मीकवदित्यनेन प्र-चुरशिखरत्वमुच्चत्वमवगाढमूलत्वञ्च सूच्यते निष्प्रत्यनीक-मुपचारायोग्यम्" । ततः भवार्थे इञ् । वाल्मीकि वल्मीकभवे प्राचेतसे मुनौ शब्दरत्न० ।

वल्मीकशीर्ष न०वल्मीकस्य शीर्षमिव । स्रोतोऽञ्जने राजनि०

वल्मीकूट न० वल्मीकं कूटमिव पृषो० । वल्मीके हेमच०

वल्यु(ल्यू)ल छदने पवित्रताकरणे च अद० चुरा० उभ०सक० सेट् । वल्यु(ल्यू)लयति ते अववल्यु(ल्यू)लत् त ।

वल्ल संवरणे भ्वा० आत्म० सक० सेट् । वल्लते अवल्लिष्ट ।

वल्ल पु० वल्ल घञ् । १गुञ्जत्रयपरिमाणे "वल्लस्त्रिगुञ्ज" लीला० २गुञ्जाद्वये वैद्यकम् ३सार्द्धगुञ्जामाने "गोधूमद्वितयोन्मिता तु कथिता गुञ्जा तया सार्द्धया वल्लः" राजनि० ।

वल्लकी स्त्री वल्ल-क्वुन् गौरा० ङीष् । १वीणायाम् अमरः । २सल्लकीवृक्षे च राजनि० ।

वल्लभ पु० वल्ल-अभच् । १दयिते २अध्यक्षे अमरः । ३उत्त-माश्वे च मेदि० । ४दयितायां स्त्री हेमच० ।

वल्लभपाल पु० वल्लभं पालयति पाल-अण् । अश्वपाले

वल्लर न० वल्ल अरन् । १कृष्णागुरुणि मेदि० २गहने ३कुञ्जे च राजनि० । ४मञ्जर्य्यां शब्दर० ।

वल्लरि(री) स्त्री वल्ल-अरि वा ङीप् । १मञ्जर्य्याम् अमरः । २मेथिकायां ३चित्रमूले च राजनि० ।

वल्लव पुंस्त्री० वल्ल-घञ् तं वाति वा-क । १गोपे अमरः स्त्रियां ङीष् । २पाचके अमरः ३भीमसेने मेदि० ।

वल्लि(ल्ली) स्त्री वल्ल-इन् वा ङीप् । १लतायाम् अमरः । २पृथिव्याञ्च शब्दच० दीर्घान्तस्तु ३अजमोदायां मेदि० ४कैवर्त्तिकायाम् ५चव्ये च राजनि० ।

वल्लीज न० वल्ल्यां जायते-जन-ड । मरिचे राजनि० ।

वल्लीदूर्वा स्त्री वल्लीरूपा दूर्वा । मालादूर्वायाम् राजनि० ।

वल्लीबदरी स्त्री वल्लीरूपा बदरी । भूमिबदर्य्याम् राजनि० ।

वल्लीमुद्ग पु० वल्लीप्रधानः मुद्गः । वनमुद्गे (मुगानि) राजनि०

वल्लीवृक्ष न० वल्लीव दीर्घो वृक्षः । सालवृक्षे राजनि० ।

वल्लर न० वल्ल-उरन् । १कुञ्जे २मञ्जर्य्यां ३क्षेत्रे ४निर्जन-स्थाने ५शाद्वले हेमच० । ६गहने च मेदि० वल्ल-अरन् । वल्लर तत्रार्थे न० शब्दर० ।

वल्लूर त्रि० वल्ल-ऊरन् । आतपादिना १शुष्कमांसे अमरः २शूकरमांसे मेदि० ३वनक्षेत्रे ४वाहने ५उषरभूमौ च हेमच० ।

वल्ला स्त्री वल्ल-यत् । धात्रीवृक्षे राजनि० ।